

....శ్రీమతి రేఖావేణి నటించిన....

మనదేశం

...డైరెక్షన్...
ప్రసాద్

న టీ న టు లు

నాగయ్య	రామనాథ్
నారాయణరావు	మధు
యన్. టి. రామారావు	పోలీస్ యినస్పెక్టర్
రేలంగి వెంకట్రామయ్య	పోలీస్ కాన్ స్టేబిల్ నెం. 144
వంగర వెంకటసుబ్బయ్య	నందయ్య
రామనాథశాస్త్రి	బార్—ఎట్—లా
రామమూర్తి	రాముడు
మాస్టర్ విజయశంకర్	నెహ్రూ
కృష్ణవేణి	శోభ
కాంచన్	జానకి
హేమలత	యశోద
లక్ష్మీకాంత	నర్సి
బాలసరస్వతి	శోభ స్నేహితురాలు

త ది త రు లు

మీ ర్జా పు రం రా జా వా రి
ఆదరాభిమానాలతో తయారైన చిత్రం

మనదేశం

కథా సంగ్రహం

అగ్రహారంలో రామనాథం అనే సంవన్న గృహస్థు మతిమంతుడు.
భార్య జానకి. కొడుకు నెహ్రూ.

రామనాథం సవతితల్లి యశోద. ఆమెకొడుకు మధు. కాని, సవతి అరి
మరికలులెని తల్లి యశోద—యింటికి పెద్దరికం ఆమెదే.

మధు, రాజకీయాలలో ఫాల్గొనడం యశోదకు యిష్టంలేదు. తల్లికి కొడు
కుకూ యీ విషయంలో రగడ జరుగుతూనే ఉంటుంది. కాని, వదిన జానకి
మధును బుజ్జగిస్తూ బుద్ధులు చెబుతూ ఉంటుంది.

చుట్టపు చూపుగా జానకి పినతండ్రి వారిస్తరు. ఆయన కుమార్తె శోభ
అగ్రహారం వస్తారు. శోభకు కాంగ్రెస్ చుత మంటే వెక్కిరింపు. మధుతో యీ
సందర్భంలో ఆవిడ ఘర్షణ పడుతుంది.

ఆచారవంతుల యింట్లో—తన తండ్రిని అంటరాని వాడికి మల్లే
చూశారనీ—సావడిలో భోజనం పెట్టారనీ-శోభ అలిగింది. తండ్రితోకూడా వెంటనే
పట్నం ప్రయాణమౌతుంది. రామనాథంకూడా బయలుదేరుతాడు. అందరూ
మద్రాసులో రామనాథం అతిథులు. ఆయింట నందయ్య నరిసి అనువైన పరి
చారకులు. నందయ్యకూ నరిసికీ తాతా మనుమరాలి వరుస: సరాగం.

రామనాథం పరమ చాందసుడు కాడని తెలుసుకొని శోభ తన తప్పు దిద్దు
కుంటుంది.

మధు, నెహ్రూలతో యశోదకూడా పట్నం చేరుకుంటుంది — శోభా
నిష్కారణంగా అలిగి వెళ్లింది కదా అనే కించతో, అందరూ కలిసి యిష్టా
గోష్ఠిగా ఉంటారు. శోభా మధు సూదనుల పరస్పరానురాగం సూచనగా వ్యక్త
మౌతుంది వారిమాటల దోరణిలో.

కాంగ్రెస్ సమావేశానికి మధు అధ్యక్షత వహిస్తాడు. పోలీసులు చెల్లా
చెదరు చేస్తారు ఆసమావేశాన్ని. మధుకు దెబ్బలుతగులుతాయి. ఆగస్టు విప్లవంతో
ఆ దెబ్బలు తగిలిన స్థితిలోనే అతను బందీ అవుతాడు.

దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం యువకులుపడే కష్టాలను ప్రత్యక్షంగా చూడటం
తో శోభకు కనువిప్పై—తామూరంగంలోకి దుముకుతుంది. తెగువగా సాహసాలు
చేస్తుంది. పోలీసులకు అలవిగాకండా మెలుగుతుంది. రామనాథంగారి
కుటుంబం తిరిగి అగ్రహారం చేరుకుంటుంది. పోలీసులు శోభ కోసం రామ
నాథంయిల్లు పోదా చేసి రామనాథాన్ని విద్రోహి అని ఆరెస్టు చేస్తారు. బిడ్డపాటు
చూడటంతోనే యశోదకూ ఆవేశంవచ్చి తాను ఆరెస్టు అవుతుంది.

పోలీసు అత్యాచారాలు, లంచగొండితనం పెరిగిపోతాయి. ఆస్తులన్నీ
జేలాల్నే పోతాయి. నెహ్రూవంటి పనిపాపలు కూడా పోలీసు లాఠీలకు గురి
అవుతారు.

జానకి ఎంతనిబ్బరండిన్న యిల్లాలైనా—ఈయాతనతో ఆవిడ చివికిపోతుంది.
రామనాథం యశోదా విడుదలై వచ్చేసరికి జానకి ఆపాయ స్థితిలో ఉంటుంది. మధు
వదినను చూచి పోదామని పెరోయమీద వచ్చి, విడిచిపోలేక, గడవు మీరిన
నేరానికి ఆరెస్టు అవుతాడు. పోలీసులు మధును బలాత్కారంగా లాక్కొని పోయే
తరుణంలో జానకి కన్ను మూస్తుంది. యశోద నిర్వేదంతో తీర్థ యాత్రలకు
వెళ్లిపోతుంది.

కాంగ్రెస్ అధికార స్వీకారం—రాజకీయాల్లో మార్పు—డిటెన్యూల
విడుదల—మధు ఉన్నతదై తిరిగి యింటికిరావడం జరుగుతాయి. ముసురు పట్టిన
వేళల్లో మధు ఉన్నతతకు వట్టవగ్గా అందవు.

శోభకూడా తిరిగి వస్తుంది - మధుని స్వస్థుణ్ణి చేయడానికి, రామనాథం శోభా శాయశ క్తులా మధుకు స్వస్థతచేకూర్చడానికి యత్నిస్తారు. కాని ప్రయోజనం కనబడదు.

భారత స్వాతంత్ర్యదినం సమీపిస్తుండగా, యశోద మరలివచ్చి, తన కొడుకు దుస్థితికి మతిపోయి, రామనాథాన్ని నిందిస్తుంది. రామనాథం మారు మాటాడక, బిడ్డను చంకను వేసుకొని గృహత్యాగం చేస్తాడు.

ఇంతలో మళ్ళీ ముసురువట్టి తుపానురాగా, మధుస్థితి జప్తికి తెచ్చుకొని, రామనాథం యింటికి వరుగుతీస్తాడు. మతితప్పి మేడమీదనుంచి క్రిందికి పడిపోయే మధును ఆయన రక్షించు కుంటాడు.

ఆ పాటుతో మధుకు మళ్ళీ వ్యక్తత వస్తుంది. అతను కోలుకుంటాడు. స్వాతంత్ర్య దినోత్సవంలో ఆ కుటుంబం ఆనందంగా పాల్గొంటుంది.

జై హింద్ !

పాటలు

1

బృంద గీతి

జయజననీ పరమపావ! యజయ భారతజననీ!
 శీత శైలమణి శృంగకిరీటా - నింహళ జాంబూనదపీతా!
 వింధ్య మహీధర మహామేఖలా
 విమల కాశ్మీర కస్తూరిరేఖా
 గంగా సింధూ మహానదీ
 గౌతమి కృష్ణా కావేరీ
 జీవసార పరిపోషిత కోమల
 పస్యవిశాలా శ్యామలా-

॥జయజననీ॥

॥జయజననీ॥

బృంద గీతి

2

ఓహో! భారతయువకా
 భారతయువకా! కదల!
 నవయుగ భారత విదాయ
 గాంధీ జవహరు పటేలజాదూ
 మహారథులు మననేతలురా॥
 విజాతీయ పరిపాలన చెల్ల -
 బజాయించరా ధంకా
 ఢిల్లీలో లాల్ బిల్లా పైగా
 ఎగురవేయి నీ జెండా॥
 హిందూ ముస్లిం సిక్కు ఫారసీ
 క్రైస్తవు లేక గళానా
 మనదీ దేశం మన దేశమ్మని
 చాటించుమురా దేశ దేశముల॥

॥భారతయువకా॥

॥భారతయువకా॥

॥భారతయువకా॥

॥భారతయువకా॥

శోభ : మధు : యుగళగీతి 3

మధు :

చెరోచెరో రాజా చెరోచెరో రాజా ।
ఎరుగని దొరసాని
చెరోచెరో రాజా
యెరిగి తరటు పోవోయి
పైగలికే, తూగడుచూ
చెరోచెరో రాజా చెరోచెరో రాజా ।

శోభ :

తెలుసు మాకును సూటీఫోటీ
కలవు మాకీ పాటీ
ఓడువుము, ఏదీ తమ బడాయి
చెరోచెరో రాజా చెరోచెరో రాజా

మధు :

సాగెనోయీ
సాగెనోయీ మరో లడాయి ।
గెల్చుకో పందెము
జాబిలిలో కన్నె లేడితో
పైమాటగా వయ్యాళిగా ॥చెరో॥

శోభ :

నిలుపుమ వేగము

మధు :

తెలిసెనా పలితము
నీ కోపమూ, నా లోపమూ

శోభ :

నా లోపమే యీ పెనమూ
చెరోచెరోరాజా చెరోచెరోరాజా ।

మధు :

చెరోచెరోరాజా చెరోచెరోరాజా ।

బావను మెప్పించాలి
తనదే తప్పని ఒప్పించాలి
వల్లెటూరి బావకు. బస్తీ
పిల్ల తడాఖా చూపించానీ
తీరు తీరు పాకాలూ
జపాల బావ తినగానే
కను తెరచి
మది విడచి
మనసు మార్చుకోవాలి
ట్రీకు తెలిసి మా బావ
ముక్కుమీద వ్రేలెయ్యాలి.
కాయక్కయ - చెల్లంటూ
పక్కున నే నవ్వాలి

॥బావను॥

॥బావను॥

॥బావను॥

నర్మి : పోలీసు : యుగళ గీతి 5

పోలీసు :

కళ్ళు నిన్ను చూచినానే పిల్లా !
ఒళ్లు జల్లుమన్నదే పిల్లా !
మరి కళ్ళు మూయగానే నీ కలలే !
గస్తీ తిరుగుతున్నా, కవాతులో వున్నా

రాజాలో కూర్చున్నా నీపియే నీ తలపే
కల్లగాదు అమ్మతోడు

॥కళ్ళు॥

నర్మి :

జాలిలేని మనసుమీది అమ్మయ్యో !
అయ్యో బాబయ్యో !
పోలీసుతో పొందు లాతీల విందు
ఒడ్డులే చాలు ఒడ్డులే
పోవయ్యా : పోలీసు మామయ్యా !
సాగిపోవయ్యా : పోలీసు మావయ్యా !

పోలీసు :

పోలీసు వద్దైతే మనిసి కాదా ,
మనసు లేదా "ఊ" అను
"ఊ" అంటే యీరేసి పూరిల్లో పూడిస్తా
కల్లగాదు అమ్మతోడు
కళ్లు మూయగానే నీ కంటే.

నర్సి :

పాపం - ఇంతేనా
అందుకయితే నందయ్య మావ(లేదా)
గారాలు చేస్తాడు గారెలొండి పెడతాడు
నేనంటే పడివచ్చి నెత్తి నెట్టుకుంటాడు.
నీ పొందు నా కేల పోవయా : నాకు
పోలీసు పోరేల - పో - పో ॥

శోభ : మధు : యుగళగీతి

6

మధు :

ఏమిటో సంబంధం
ఎందుకో యీ అనుబంధం
వీలాకాశపు చందమామకూ
భూలోకపు చెంగలువ భామకూ

॥ఏమిటో॥

శోభ :

వీచీ వీచని పిల్లగారికి
పూచీ పూయని పూలబాలికూ
ఎందుకో - అనుబంధం - "అందుకే"
అదే యీ సంబంధం

బ
ట
ల
క
త
ప
ర
స

మధు :

అందీ అందని మెరుపు కన్నెకూ
చిందులు వేసే నెమలి గున్నకూ
వావివరుస లేమో—

శోభ :

ఔతారేమో బావా ముదలు

మధు :

ఐతే—ఏమా అనుబంధం ?

శోభ :

అణువు అణువులో అనగే పెనగే
అమరానంద ప్రబంధం
యగ యుగాలకూ జగ జగాలకూ
వెగటు వేయని తీయని బంధం

|| ఏ ||

మధు :

శోభ :

యగ యుగాలకూ జగ జగాలకూ
వెగటు వేయని తీయని బంధం॥

మధు :

ఏమిదో సంబంధం

శోభ :

ఎందుకో అనుబంధం.

బృందగీతి

7

వెడలిపో. వెడలిపో
తెల్లదొరా మా దేశపు
యెల్లదాటి వెడలిపో
కల్ల తెరిసినారు ప్రజలు
చెల్లదింక నీ ఆటా
కల్లబొల్లి కబురు లాడి
కాని పగలు కల్పించి
కొల్లగొట్టి మా దేశము
గుల్లచేసి తిన్నావిక
ప్రజలె ప్రజల మేలుగోరి
పాలించే యుగమ్మిది
చోటులేదు మీ కిట
కడసారి మాటయిదే మాటగట్టి
వెడలిపో-వెడలిపో—

రామనాథం

8

నిర్వేద మేలా - కన్నీరదేలా
భారతజాతి కపూర్వ వర్వమో యీవేశ||
ఉరికి, తుపాకీల గురికి
ఎడజూపి ఎదిరించి, ఎదురు తెన్నులు గన్న
జాతి స్వతంత్రతా దివ్య సుముహూర్తాన
వెనుకఁజ లేదు, మనది ముందడుగే||
కడుపారగని, కన్నులందుంచుకొని, పెంచు
తల్లి మమకారాలు తలపలేరు—
కన్నీరుగా కరగి అల్లాడు యిల్లాలు
విల్లపాపల జూచి నిలువబోరు—

తల్లి, ఇల్లాలు, పిల్లలు, సర్వసౌఖ్యాలు
దేశమే దేశము కోసమే
నేడు దేశము కోసమే॥

రామనాథం

9

జడియకురా దీరా - సాత్విక
రణ విజయము వీదేరా - జడియకురా దీరా -
ఈ పరాజయము లన్నీ
రేపటి జయ ఘోషలురా
పరవీడన చెర వీడక
భారతజాతి నిదురపోదు
నమ్మిన చెలికాడు - నచ్చిన బంటు
మహాదేవ దేశాయి మారణమైన
కలగెనా బాపుణీ కనులలో దీక్ష
చిరునవ్వు మానెనా - వెనుకంజె వేసెనా ?
బాపుణీ మార్గమే భరతజాతికి దాస్య
ముక్తి మార్గమురా

జడియకు॥

చిరునవ్వు॥

నర్సి:

సహధర్మచారిణి జగదేక పూజ్య
మాత కస్తూరిబా మాయమై చనిన
మరచెనా మానెనా మనసులో ప్రతిని -
చిరునవ్వు మానెనా - వెనుకంజె వేసెనా ?
బాపుణీ మార్గమే - భరతజాతికి దాస్య
ముక్తి మార్గమురా

భరత॥

10

పంచదారవంటి ఫోలీనెంకటసామి
నిన్ను నేను పురువలేనురా

వాలు గన్నులా మువ్వ వెంకటసామి
 నిన్ను నేను మరువ లేనురా
 నీకు వచ్చిందీ కోరమీసం
 నాకు వచ్చిందీ దోర వయసు
 ఇద్దరి మనసు ఒక్కటైతె
 యెనక సంతలేనిబతుకె - యెంకటసామి

॥నిన్ను॥

కన్ను కన్ను కలిసిందోయ్ - నిన్ను నన్ను కలిపిందోయ్ .
 ఈతనున్న నేనేద నున్న నీ నీద నేనోయ్ -
 ఫోలీనెంకటసామి—
 నావాడ వేనోయ్ ఫోలీనెంకటసామి—
 సందులేదు మనకు - సందమామ తోడు

॥నిన్ను॥

నర్సి :

11

మావాఁ ! నందయ మావాఁ !
 అందుకో - నన్నందుకో
 నా అందాలే నీ కళ్ళకు
 బందాలోయ్ - మావాఁ !
 చుక్కనోయ్ - నీ నొసటా చాదూ
 చుక్కనోయ్ - నీ రొంటాచెక్కా
 చుక్కనోయ్ - ఇంకెవరికి నేను
 చిక్కనోయ్ - మావాఁ నందయ మావాఁ
 పలకమన్నా పలకనోయ్
 పంచదార చిలకనోయ్.
 వెలిశానోయ్ - నీ కోసం
 తెలుసుకో - ఎవరో తెలుసుకో -
 నందయమావా —

శ్లో భ :

12

ఇది వెరపో - మతి మరపో
ఏలనో - మనోవ్యధా॥
తెలివితేటలు మలగిపోయి
మూగవారి పోవగా
కతమేమో చెడు కలగా
బ్రతుకు గతే మారెనా ॥ఏలనో॥
రూపు వేరాయె - చూపుమారె
పలుకులేనే లేదే
గెలుపు నానించు మాజాతి

జయపతాక జారిపోవునా -
కదననీమ తెదురుపోయి

॥ఏలనో॥

తలమోసీ కనిన మహా
ఫల మిదేనా - ఇదేనా -
ఇది వెరపో - మతి మరపో -
ఏలనో మనోవ్యధా -

బృందగీతి

13

జయహో జయహో
మహాత్మగాంధీ జయ విజయీభవ భారతదాత్రీ
జైదాలో. జైబోలో. బోలో. బోలో. జైబోలో.
స్వతంత్ర భారత నరనారి
పరాదీనతా బింద విమోచన
మహాపర్వ మీ శుభదినమూ
అభంగ స్వేచ్ఛా రణాంగణములో
సాహసాని కిది పరిమూ

॥జై బోలో॥

॥జయ హో॥

స్వతంత్ర మానవ జాతులలో

మన మాటకు విలువ.

మనకొక జెండా, లభించే నేటికి

ఇక యేనాటికి, మనదే మనదే

మనదే మనదే మనదేశం ॥

బుక్ డ్యాస్సు

14

శోభ :

మాటమర్మమూ నేర్చినవారూ

మనసూ మమతాతీర్చేవారూ

పెద్దలుపిన్నలు సూత్రారంటా

ముద్దులు విద్దెలు సూపించూ

చూడూ—చూడూ—బసవన్నా

వచనం—

ముద్దులు సూపించేవోగాని

ముందీ మాటనెప్పు—ఎక్కడ పట్టావోఎద్దుని ?

శోభ :

ఎద్దు. గిద్దూ అనబోకు ఎట్టిమొగమూ

కళ్ళుపోతాయి—కాశీలో పట్టా మా నందీళ్ళరుణ్ణి

కాలు దువ్వడూ—దువ్విందంటే

నేలా నింగీ—చూడదూ

ఓయి—జంకూ గొంకూ రేనిరాణా

సవాలుచేస్తా కాసుకో.

అదిసరేగాని—నీయెద్దుతారీ ఫేందో నెప్పుకోమరి—

నర్సి :

నా ఎద్దు కేంరా—నింధులో వట్టా

ఐతే—ఐలే ఐహద్దూరీ

కలుగు పరాణీ—ఇదో

బిరుదునిషావీ—

అడుగే, అడాయిరా

గెలుచుట ఖరారు—

శోభ :

ఏయ్ : మాటలతో మన్నిస్తారా—మా

రాజులు—అటసూపించు.

పాట :

మద్దున సత్తెం చూస్తారంటా

బిరుదునిషావీ ఇస్తారంటా

మూటలు విప్పి—మూపులపైస

కాశ్మీరుకాలువ—కప్పేరంటా

రా నందయ్య—రానందయ్య.

కిటకిట తానెతానె తందాన—తందనాన—

కిటకిట తానెతానె తందాన—తందనాన—

తోడువీడగా మీరు ఉండరన్నా—

వేరై తే మర్యాద ఉండరన్నా—

పొందుగా, కమావిందుగా—అచరాజోడుగా

అరెదిద్ది—అరెదిద్ది—దీదీ—దీదీ—॥

శోభ :

తానతందాన. తందానతాన—
దారులుగాచే రాజువేనలు
దాసీలక్ష్మిని పసిగట్టారు.
నిలు నిలు నిలు మని దారులుగట్టి
పద పద పద మని రెక్కలుగట్టి
పరాసు వారితో బేటినున్న
ప్రభువు లెదుటపెట్టి—తందానతాన.

వచనం :

అప్పుడు విజయరామరాజు దాసీలక్ష్మితో చినరంగరావు మేనమామ
యింటికిదటిపోతున్నాడనిపోల్చి బొబ్బిలికూన పరామౌతుంది కావలిస్తే
ః రీక్ష చెయ్యమని దొరగారితో చెప్పాడు.

వంత :

బుస్సీగారు సరేనని ఏమన్నారయ్యా—

పళ్లు మిఠాయిలు బిల్లనుంచెను పరాసుదొరగారూ—
పచ్చలబాకునుంచినారయ్యా పళ్లుకు పెడగాను—
ముద్దులాడుచు వెలమవీరుని ముందుకు విడిచారు
తానతందాన—తానతందాన—

విడిస్తే—

చరచర బిల్లమీదికి పరుగుదీసినాడు
పచ్చల బాకే బొబ్బిలిబాబు పట్టివెత్తినాడు—
వహ్వా భళి భళి భళి పౌరుషమ్మని
బాబుని పెకెత్తి.... తందానతాన

వచనం :

అప్పుడు విజయరామరాజు నెలామందలింపాడయ్యా—

వంత :

లేః పోని రోషాలకులోనై కానిపనులుచేసి—కక్షలుపెంచి దేశద్రోహులై
కనినివీడరేల—మచ్చలతో మీలోమీరేరచ్చకెక్కనేల—చీ చాలుచాలు మీసాహస
మింకనాలు పొందనంగ— వెలవెలబోయి వెనుకకుమరలే విజయరామరాజు—
వెంటనంటి నా భటులు చల్లగా వెడలిపోయినారు—

తందాన—తాన.

16

దంపుళ్ళపాట

శోభ:

(కోడలు):

అత్తలేనికోడలు ఉత్తమరాలు ఓలమ్మా
కోడలులేని అత్తగుణవంతురాలు—

అత్త:

కోడలా - కోడలా - కొడుకు పెల్లామా—
పచ్చిపాలమీద మీగడేదమ్మా—
అ—వేడిపాలలోన వెన్నయేదమ్మా

కోడలు :

అత్తమ్మనీ చేత ఆరల్లెకాని—ఓలమ్మా
పచ్చిపాలమీద మీగడుంటుంద—
అ—వేడిపాలలోన వెన్నవుంటుందా ?
కొరవిలో అత్తమ్మా : పుమ్మానికంటా వచ్చిందీ
పొమ్మానికాలంటా పొడిచిందితేలు
అ ఎందుకిపోరని ఏడుస్తూ యానుత్త ఓలమ్మా
మంచిదాని మల్లెమల్లి పోయింది.

సాంకేతిక శాస్త్రజ్ఞులు

దర్శకుడు	:	ప్రసాద్
ఛాయాగ్రహణదర్శకుడు	:	ఎం. ఎ. రహమాన్
ఛాయాగ్రహకుడు	:	పి. మధుసూదనరావు
శబ్దగ్రహణదర్శకుడు	:	ఎం. బి. వార్కే
శబ్దగ్రహకుడు	:	టి. రామచంద్రరావు
రచన	:	సముద్రాల రాఘవాచార్య
సంగీతదర్శకుడు	:	ఘంటసాల వెంకటేశ్వరరావు
నృత్యదర్శకుడు	:	వెంపటి సత్యం
శిల్పము	:	టి. వి. ఎస్. శర్మ
ఆహార్యము	:	కళాధర్
వేషధారణ	:	హరిపాద చంద
కూర్పు	:	నాగేశ్వరరావు
నిర్వహణకార్యకర్త	:	ఎం. వి. రాజన్
నిర్వాహకుడు	:	బి. సత్యం
	:	ఎం. రామచంద్రన్

—: సహాయకులు :—

దర్శకత్వం	:	ఎత్తా అప్పారావు
	:	తాతినేని ప్రకాశరావు
ఛాయాగ్రహణం	:	పి. గోపాలరావు
శబ్దం	:	డబ్లియు. గౌడి
కూర్పు	:	తిలక్
గానం	:	ఎ. కృష్ణమూర్తి

—: నిర్మాణము :—

శోభనాచల స్టూడియోస్ లో

నిర్మాణంలోనున్న ఎం. ఆర్. ఏ. వారి
రెండు మహత్తర కళాఖండాలు

కొమ్మరి
మొల్ల
(తెలుగు)

మల్లికార్జున
(తమిళం)